

TOPLUM

TÜRKİYE
NOTLARI

Bale : Meriç Jale, Rengin

M-TOPLUM-6

Hırs, engeller aşmak için pervanedir. Ufağı, ortancası, üstünü vardır hırsın. Ufağı «yalnız ben» ciliktir, ortancası «ben ve çevrem»dir, üstünü «insanlık içinde ben» dir.

Tosladığımız, ekseriyetle birinci cinstendir, maalesef... Yakın-uzak çevremizde... Yahut benim tosladığım, şanssızlığımın olacak!

Sanatta, birinci cinse en çok, tiyatro ve bale çevrelerinde rastlanıyor. Kimse alınmasın, kimse burulmasın. Birgün, sahnede alkolik rolünde bir sanatçının yüzeydeki oyununu tenkid etmiştim de, çok şirin ve çok «biz bize benzeriz» tepkisiyle karşılaşmıştım... «Nimet Arzik, tabii, yazar; alkolüğün biri kendisi»...

Bu uzun giriş, hazırlık girişi, her çevre bizde alabildiğine alıngan. Kimine, «Napolyon senin çömez bile olamaz» diyeceksin. Kimine, «Eleonora Duse oda hizmetçin olmaktan şeref duyardı.» Kimine de, «Dostoyevski senin yanında solda sıfır.» O zaman iyi geçiniyorsun çevrenle. Bu şekilde geçinmek güç!

Bizdeki, tiyatro ve bale tenkitlerini okuyup anlamağa çalışıyorum... «Falanca üstün başarı sağladı... Filâncayla iftihar ettik... Feşmekânca, sahne de kelebek gibiydi»... Çok affedersiniz, ne anlıyorsunuz bu gibi yazılardan?...

Bizde bale

Ne halde mi?.. Ne haldeyse toptan, o da o halde. Klâsik baleye takılmış gidiyoruz. Modern bir görüş, yenileme katıyen yok. Klâsik baleye takılmış, bir de Ninette de Valois'muz var; folka doğru giderken bile ondan yararlanıyor.

Ninette de Valois'nın büyük hizmetleri olmuş genç balerinlerimize. Bir an geliyor, koskoca İngiltere bile Çörçil'in hizmet yükünden sıyrılıyor, ağır bir küfeden sıyrılır gibi... Onore ediyor insanı esir olmadan. Bizde o yok!

Neydi o Çeşme başı balesi!.. Ordan bir cümle almış, burdan bir cümle, Madam Ninette de Valois. Ve bir bütün yapamamış. Halbuki müziği ne güzel o balenin!

Hiç Fransa'ya giden yok mu buradan, modern baleden nasibini almak için? İngiltere klâsizmle sapsıkmış, nedense. Rusya, uzun zaman, görüş bakımından yerinde saymışsa da, son zamanlarda hamle yapmıştır. Bir şeylere erişmiş tekniğiyle, kıstlamasına rağmen, ideolojik katıllıklar engelleriy-le!

Uzun bir gelecekte bizde de bir noktaya varacak bale... Gerektiği kadar çabuk varmayacak.

Büyük balerinler

Bir tanesi Meriç, bunların. Bir kokteyildeydik. Yeşil kadifeden altın pamantörili bir döpiyes giymiş dar vücutlu, çiçek tenli, kara gözlü, ince natlı, dümdüz topuzlu, botlu genç bir kadını gözüm ısır-tı.

— Prima balerin Meriç, dediler.

Vücutuna baktım: Üst kısmı balerin vücutuydu. Alt kısmı azıcık kısaydı ama, nârinliği kısılgım idare ediyordu.

İnsan olarak, son derece tatlıydı. Sesi bir müzikti. Konuşmasını diledim. Birkaç soru sordum, tarttım, ölçtüm, biçtim, sahnede onu görmüştüm bir iki defa. Tanıştıktan sonra görmek daha ilginç oluyor. Başka türlü seyrediyor insan...

O gütu verdiğim karar şu olmuştu; aldandığım noktalar var mı, kendisi söylesin.. Muhakkak, Konservatuarda yatılı büyülmüştü. Menşe olarak, muhakkak, ne Ankaralıyı, ne de İstanbullu. Oniki yıl önce Konservatuarı bitirmiş. O devirde daha çok emek sarfederdi Konservatuar, yetiştirdiklerine.

Son, «Romeo ve Juliette»te görmüştüm. Dansı teknik bakımdan mükemmel. Disipline sıkı girmiş, yıllardan beri. Teknik dışında, içten gelen büyük gönüllülük yok. Yalnız bencillik etkiliyor henüz kendisini. Kendisiyle çok dolu. Aynı zamanda, derine inmiyor. (Gözleri her tarafı tanyor sahnede, dansında kaybolmuyor.)

Eğer yatkın şartlarda çalışsa, bir Meriç, üç Meriç olur. Nabız nabız, bütün insanlığı duyarsınız onda o zaman. Mükemmel bir tekniğe erişmiş. Baley sevdiği kadar, kendini sevdiği kadar kendini yetiştirmiş. O kadar! Bir de büyük hümanizma nefesi gerek. O yok. Kendi suçu da yok.

Bu tenkid, gene övgü... Açıklamak lüzumunu duyuyorum; herhalde, gerçek bir sanatkar, kendisine kuş, peri, prenses denmesini beklemek ve göklere dek övgüyü de ciddiye almaz.

Dikkatimi ikide bir de bir genç solist çekiyor. Adına Jale Akyazı dediler. Meriç'ten bambaşka stilde ve dans düşüncesinde. Çok yatkın vücutlu, hep solist olarak çıkıyor. Önündeki saflar kapalı. O kim? Ona neden daha fazla imkân verilmiş? Neden?

Bir de küçücük, çıtı pıtı bir kız var, ak yüzlü, kumral. Rengin dediler ona da. Son kuşaktan Rengin. O, bir kaabilivet: Suples, zarafet, teknik, her şey var ama, hep figüran. Tek kere solist olarak göremedim. Konservatuardan, kültür seviyeleri tatmin edici olmamakla beraber, büyük istidatlar çıkıyordur. Onlara ne oluyor? Onlar nasıl eziliyorlar? Onlar nasıl büyülüyorlar, merak ediyorum.

Bu günlük, bale için bu kadar, sevgili okurlarım.

NİMET
ARZIK